

รายงานการศึกษาวิจัย

หัวข้อศึกษา : การศึกษาแหล่งเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑ์ในจังหวัดลพบุรี

Research Title : THE STUDY OF THE LEARNING RESOURCES :
MUSEUMS IN LOPBURI PROVINCE.

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ปีการศึกษา ๒๕๖๗

บทคัดย่อ

หัวข้อวิจัย : การศึกษาแหล่งเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑ์ในจังหวัดลพบุรี

หัวหน้าคณะผู้ศึกษาวิจัย : ผศ.วิไลวรรณ ฉ่ำพิรุณ

หน่วยงาน : สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ปีงบประมาณ : ๒๕๖๗

การศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาแหล่งเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑ์ในจังหวัดลพบุรีครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพของแหล่งเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑ์ในจังหวัดลพบุรี จำนวน ๒๐ แห่ง โดยศึกษาในประเด็น สถานที่ตั้ง การดำเนินงาน เนื้อหาการจัดแสดง กาให้บริการ ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น สภาพสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปัญหาอุปสรรค เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเยาวชนและประชาชน และเพื่อนำข้อมูลไปจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดลพบุรี วิธีการศึกษาใช้รูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน ๓๐ คน ที่เป็นผู้ก่อตั้ง ผู้บริหาร คณะกรรมการ ผู้ดำเนินงานและผู้เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑ์ในจังหวัดลพบุรีจำนวน ๒๐ แห่ง และทำการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า แหล่งเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑ์ในจังหวัดลพบุรีทั้ง ๒๐ แห่ง ตั้งอยู่ในสถานที่หลากหลายแตกต่างกัน แบ่งตามสถานที่ตั้งและการดำเนินงานได้เป็น ๖ กลุ่ม คือ ๑.กลุ่มที่ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัด ก่อตั้งและดำเนินงานโดยวัด จำนวน ๔ แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์วัดโคกหม้อ พิพิธภัณฑ์พระครูสุนทรวิชัย การวัดท่าโขลง พิพิธภัณฑ์วัดถ้ำตะโกพุทธโสภณ พิพิธภัณฑ์วัดเขาวงพระจันทร์ ๒. กลุ่มที่ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัด ก่อตั้งและดำเนินงานโดยวัดและชุมชน จำนวน ๘ แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์หอโสภณศิลป์ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยพวนโคกกระเทียม พิพิธภัณฑ์เรือพื้นบ้านวัดยาง ณ รังสี พิพิธภัณฑ์วัดไผ่ พิพิธภัณฑ์ชุมชนหัวสำโรง พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยพวนวัดบ้านทราย พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยพวนบ้านหลุมข้าว พิพิธภัณฑ์บ้านพรหมทินใต้ ปิดให้บริการ ๒ แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์วัดถ้ำตะโกพุทธโสภณและ พิพิธภัณฑ์ชุมชนหัวสำโรง เนื่องจากขาดบุคลากรเฝ้าพิพิธภัณฑ์ ๓. กลุ่มที่ตั้งอยู่ในสถานที่ราชการและดำเนินงานโดยหน่วยราชการ ๒ แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์แห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และพิพิธภัณฑ์ลุ่มน้ำป่าสัก ๔. กลุ่มที่ตั้งอยู่ในเขตทหารและ

ดำเนินงานโดยทหารจำนวน ๔ แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานทหารบก พิพิธภัณฑสถานศูนย์การทหารปืนใหญ่ พิพิธภัณฑสถานการบินทหารบก พิพิธภัณฑสถานโรงพยาบาลอานันทมหิดล ๕. พิพิธภัณฑสถานที่ตั้งอยู่ในชุมชนและดำเนินงานโดยชุมชน ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานไทยเบิ้งโคกสลุง ๖. พิพิธภัณฑสถานที่ตั้งอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลชัยจำปายใต้ การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลชัยจำปาย

สภาพภายนอกโดยรวมของพิพิธภัณฑสถานทั้ง ๒๐ แห่ง ขึ้นอยู่กับสถานที่ตั้ง โดยรวมอยู่ในสภาพดี ต้องการการปรับปรุงภูมิทัศน์ ชื่อพิพิธภัณฑสถานและป้ายบอกทาง ยกเว้นอาคารหลังแรกของพิพิธภัณฑสถานเรือวัดยาง ณ รังสี อยู่ในสภาพทรุดโทรม

ด้านการดำเนินงาน พิพิธภัณฑสถานที่ตั้งในวัด ดำเนินงานกันเอง ไม่มีรูปแบบคณะกรรมการ ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ส่วนพิพิธภัณฑสถานที่ตั้งในสถานที่ราชการ ดำเนินงานโดยหน่วยราชการต้องการงบประมาณในการดำเนินงานเช่นกัน

ด้านการจัดแสดง พิพิธภัณฑสถานที่ตั้งในบริเวณวัด จัดแสดงกันเองตามวัตถุที่มี ยังไม่เป็นหมวดหมู่ ยกเว้น พิพิธภัณฑสถานบ้านพรหมทินใต้ที่มีการจัดแสดงที่เป็นหมวดหมู่ ทันสมัย ได้รับการสนับสนุนในการสร้างอาคารและการจัดแสดงจาก มูลนิธิกรุงเทพประกันภัย จำกัด พิพิธภัณฑสถานที่ตั้งในสถานที่ราชการ มีการจัดแสดงที่เป็นหมวดหมู่

ด้านการบริการ พิพิธภัณฑสถานที่ตั้งอยู่ในบริเวณวัดทั้ง ๑๒ แห่ง จะให้บริการเฉพาะการนัดหมายล่วงหน้าเท่านั้น เพราะโดยปกติ พิพิธภัณฑสถานจะปิด เพราะไม่มีบุคลากรประจำพิพิธภัณฑสถาน ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเยี่ยมชม พิพิธภัณฑสถานที่ตั้งอยู่ในเขตทหาร เยี่ยมชมได้ในวัน เวลาราชการและต้องนัดหมายล่วงหน้าเช่นกัน มีค่าใช้จ่ายในการเยี่ยมชม พิพิธภัณฑสถานไทยเบิ้งโคกสลุง เยี่ยมชมได้ทุกวัน ไม่เสียค่าใช้จ่าย แต่ถ้าต้องการให้มีการจัดกิจกรรมต้องแจ้งล่วงหน้าและอาจมีค่าใช้จ่ายบ้าง

ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นอกจากองค์ความรู้ในพิพิธภัณฑสถานทั้ง ๒๐ แห่งแล้วยังมีสิ่งแวดล้อมพิพิธภัณฑสถานต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และเป็นที่ยึดกันทั่วไป ได้แก่ พระนารายณ์ราชนิเวศน์ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ แหล่งโบราณคดีบ้านพรหมทินใต้ ป่าจำปีสิรินธร ชุมชนตำบลโคกสลุง เป็นต้น

ด้านปัญหา อุปสรรค พิพิธภัณฑสถานที่ตั้งในบริเวณวัด ดำเนินงานโดยวัดและชุมชน มีปัญหาในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการดำเนินงานของพิพิธภัณฑสถาน เพราะไม่มีบุคลากรประจำพิพิธภัณฑสถาน ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ต้องการนักวิชาการในการพัฒนาการจัดแสดงและบุคลากรในการนำชม มีการร่วมมือกับหน่วยงานอื่นน้อยมาก

ข้อเสนอแนะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องบูรณาการกับองค์กรต่างๆในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑสถานให้ได้มาตรฐานและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยผ่านการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถาน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาแหล่งเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑ์ในจังหวัดลพบุรี ครั้งนี้ ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ขอกราบขอบพระคุณเจ้าอาวาสวัดเชิงท่า เจ้าอาวาสวัดโคกหม้อ เจ้าอาวาสวัดไธย์ เจ้าอาวาสวัดเขวง พระจันทร์ เจ้าอาวาสวัดท่าไทรง เจ้าอาวาสวัดยาง ณ รังษี

ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาลอานันทมหิดล ผู้บัญชาการศูนย์การbinทหารบก ผู้บัญชาการศูนย์การทหารปืนใหญ่ค่ายภูมิพล ผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ ผู้อำนวยการสำนักชลประทานที่ ๑๐ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช นายกองค้การบริหารส่วนตำบลซับจำปา นายกองค้การบริหารส่วนตำบลโคกกระเทียม บริษัทไทยเบ็งโคกสูง (วิสาหกิจชุมชน) จำกัด นายไพบูลย์ เชื้อสวย นางทัศนัย ผลเกิด นายสุวรรณ ตรีศร อาจารย์สมคิด จุมทอง ที่ให้ความอนุเคราะห์ อำนวยความสะดวกในการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ ให้สัมภาษณ์ ตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลเพิ่มเติมจนการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม คณะผู้บริหารและบุคลากรของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จนสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

คณะผู้ศึกษาวิจัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์	๔
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๔
ขอบเขตการศึกษา	๔
นิยามศัพท์เฉพาะ	๕
บทที่ ๒ วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้	๗
ความหมายของแหล่งเรียนรู้	๘
ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้	๘
ประเภทแหล่งเรียนรู้	๙
หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์	๙
ความหมายของพิพิธภัณฑ์	๙
ความหมายตามรูปศัพท์ของ “มิวเซียม”	๑๑
ประเภทของพิพิธภัณฑ์	๑๓
หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์	๑๗
ความสำคัญของพิพิธภัณฑ์	๒๐

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต	๒๒
ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต	๒๒
ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต	๒๓
เป้าหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต	๒๕
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๒๖
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๓๐
พื้นที่ทำการศึกษา	๓๐
ผู้ให้ข้อมูลหลัก	๓๑
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๓๒
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	๓๒
การวิเคราะห์ข้อมูล	๓๓
ขอบเขตการศึกษาวิจัย	๓๓
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์	๓๕
การวิเคราะห์ทั่วไป	๓๕
การวิเคราะห์รายพิพิธภัณฑ	๓๘
พิพิธภัณฑหอโสภณศิลป์	๓๘
พิพิธภัณฑเรือวัดยาง ณ รังสี	๔๒
พิพิธภัณฑโคกหม้อ	๔๕
พิพิธภัณฑไทยพวนโคกกระเทียม	๔๘
พิพิธภัณฑไทยพวนวัดบ้านทราย	๕๑
พิพิธภัณฑวัดไผ่	๕๓
พิพิธภัณฑพระครูสุนทรวิเชียรวัดท่าโขลง	๕๕
พิพิธภัณฑชุมชนหัวสำโรง	๕๗
พิพิธภัณฑวัดถ้ำตะโก	๕๘
พิพิธภัณฑวัดเขาวงพระจันทร์	๕๙
พิพิธภัณฑไทยพวนบ้านหลุมข้าว	๖๒
พิพิธภัณฑบ้านพรหมหินใต้	๖๔
พิพิธภัณฑไทยเบ็งโคกสูง	๖๗
พิพิธภัณฑเมืองโบราณซบจำปา	๗๒
พิพิธภัณฑลุ่มน้ำป่าสัก	๗๖

พิพิธภัณฑ์แห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช	๗๙
พิพิธภัณฑ์ทหารบกพิเศษ	๘๓
พิพิธภัณฑ์การบินทหารบก	๘๗
พิพิธภัณฑ์ศูนย์การทหารปืนใหญ่	๙๑
พิพิธภัณฑ์โรงพยาบาลอานันทมหิดล	๙๕

บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ ๙๙

สรุปผล	๙๙
อภิปรายผล	๑๐๑
ข้อเสนอแนะ	๑๐๔
บรรณานุกรม	๑๐๖
ภาคผนวก ก	๑๑๐
ภาคผนวก ข	๑๑๔
ภาคผนวก ค	๑๒๑